

Înnobilarea românilor în epoca principatului autonom al Transilvaniei și semnificațiile sale religioase

*Ana DUMITRAN
Botond GÚDOR*

Prezenta analiză a pornit de la constatarea că, în cea mai mare parte a ei, istoriografia românească a fost tentată să asocieze statutul nobiliar dobândit în perioada cuprinsă între mijlocul secolului al XVI-lea și anii instaurării stăpânirii habsburgice cu oportunismul și concesiile duse până la totala convertire spirituală a celor înnobițați, mai concret cu o supunere în fața politicii prozelitiste practicate de autoritățile maghiare calvine, supunere echivalentă în ochii multor istorici cu gestul de trădare a neamului și “legii strămoșești”, trădare materializată ulterior în maghiarizare – generatoare, la rândul său, a unor grave consecințe de ordin spiritual și politic în evoluția istorică a neamului românesc din Ardeal.

Nu dispunem, din păcate, de o statistică exactă a familiilor nobile române din Ardeal care să cuprindă atât numărul acestor familii, cât și datele înnobilării, respectiv reconfirmării acesteia, precum și de o descriere exactă a însemnelor heraldice conferite, împreună cu motivația actului de înnobilare propriu-zis. O încercare în acest sens a întreprins până acum doar Ioan Cavalier de Pușcariu¹, dar datele pe care le-a putut aduna sunt incomplete și răspund doar parțial problematicii precizate de noi. Cu toate acestea, fără demersurile sale, propriile noastre demersuri n-ar mai fi fost posibile. Cu riscul de a fi acuzați de lipsă de exactitate pentru metoda de lucru pe care am folosit-o, am socotit că această statistică a familiilor nobile române poate fi considerată un eșantion suficient pentru tragerea unor concluzii, fără a extinde cercetarea și asupra altor colecții de diplome de înnobilare păstrate în arhivele, muzeele și bibliotecile din țară și străinătate, cele mai multe dintre ele inaccesibile din motive ușor de bănuț. Oricum, chiar dacă acest deziderat s-ar fi putut împlini, tot nu am fi fost în posesia întregii informații, în condițiile în care o parte considerabilă a actelor de acest gen au dispărut sau nu au fost semnalate până acum cercetătorilor interesați de către cei care le dețin. În aceste condiții, cifrele pe care le vom prezenta sunt, desigur, incomplete, dar concluziile trase pe baza lor pot fi acceptate ca exacte în măsura în care va fi acceptată corectitudinea principiului logic pe baza căruia au fost stabilite.

Astfel, materialul documentar oferit de volumele semnate de Ioan Cavalier de Pușcariu a fost tratat după cum urmează: au fost extrase din totalul înnobilărilor doar cele dateate între 1560 (de când avem consemnate primele înnobilări conferite în noua formulă de organizare a teritoriului transilvan, cea a principatului autonom) și 1690 (anul morții principelui Mihail Apafi I). Actele de creare a unei noi familii nobile cât și cele de reînnoire a nobilității au fost tratate global, deoarece în statistica publicată de Pușcariu nu s-a făcut în mod consecvent o împărțire a lor după acest criteriu, neputându-se deci stabili categoric dacă între mențiunile de

¹ Ioan Cavalier de Pușcariu, *Date istorice privitoare la familiile nobile române*, Sibiu, vol. I, 1892 și vol. II, 1895.

înnobilare fără o precizare specială nu se strecoară și titluri de tipul *nova donatio*, precum și pentru că am considerat că motivațiile ideologice ale actului de înnobilare propriu-zis sunt similare cu cele ale reconfirmării. Am făcut, de asemenea, o selecție a numelor de familie înregistrate în funcție de apartenența administrativă din momentul culegerii informațiilor, pentru a evita, pe cât ne-a fost posibil, înregistrarea de mai multe ori a unui singur act de înnobilare, multiplicat însă în timp prin ramificarea familiei căreia i s-a acordat inițial titlul. Pentru familiile care au beneficiat de mai multe ori de recunoașterea calității nobiliare am acordat fiecăruia dintre actele respective semnificația înnobilării propriu-zise, considerând atât actul inițial cât și recunoașterile sale ulterioare gesturi cu aceeași valoare simbolică din partea autorităților, probându-le astfel interesul pe care îl arătau față de supușii români și de problemele lor. În cazul diplomelor conferite mai multor persoane pentru care nu sunt specificate relații de rudenie de gradul I (tată-fiu, respectiv mai mulți frați), am însumat actul respectiv cu numărul beneficiarilor săi. În ceea ce privește motivația înnobilării, acolo unde ea nu a fost menționată explicit am încercat s-o deducem din stema conferită. Apartenența la ordinul laic, respectiv ecleziastic am făcut-o cu ajutorul onomasticii, pentru cazurile în care nu era precizată de textul însuși al documentului în cauză.

Într-o primă statistică am luat în calcul totalitatea actelor de înnobilare și a reconfirmărilor acordate ardelenilor în perioada stabilită, indiferent cine a fost emitentul: principii sau soțiile lor, alți membrii ai familiei princiare sau autorități locale, autorități din afara Transilvaniei.

Anul	Totalul înnobilărilor	Preoți înnobițați
1560	5	
1563	1	
1568	1	
1570	2	
1572	3	
1575	9	1
1576	5	
1578	15	
1579	5	1
1580	3	1
1582	3	1
1584	4	

1586	1	
1587	2	1
1588	1	
1589	2	
1590	6	
1591	12	
1592	5	
1593	4	1
1594	4	
1595	2	
1596	7	
1597	2	
1598	10	1
1599	5	
1600	3	
1601	1	1
1607	14	1
1608	14	
1609	31	3
1610	25	3
1611	3	
1612	4	1
1613	11	1
1614	1	
1615	8	
1616	15	3
1617	4	
1618	6	
1619	6	1
1620	4	1
1621	2	
1622	6	1
1624	7	
1625	8	1
1626	1	
1627	6	
1628	18	2
1629	2	
1630	21	1
1631	18	2
1632	7	1

1633	4	
1634	6	1
1635	9	
1636	4	1
1637	1	
1638	4	1
1639	1	
1640	7	3
1641	2	1
1642	1	
1643	2	1
1646	3	1
1647	3	
1648	6	1
1649	16	2
1650	19	
1651	10	
1652	20	1
1653	4	
1654	10	
1655	5	
1656	38	1
1657	9	
1658	49	1
1659	32	1
1660	4	
1661	3	
1662	32	3
1663	60	4
1664	36	6
1665	27	2
1666	31	10
1667	18	2
1668	35	7
1669	22	5
1670	20	4
1671	14	3
1672	8	2
1673	9	2
1674	23	5
1675	10	1
1676	22	5

1677	8	1
1678	6	2
1679	40	2
1680	12	2
1681	5	3
1682	6	1
1683	3	1
1684	9	5
1685	3	
1686	2	
1687	4	1
1688	10	2
1689	29	9
Total	1141	136 = 11,9 %

Conform acestei statistici alcătuite pe criteriul cronologic se poate sesiza o anumită marcă a principalelor evenimente politico-militare din istoria Transilvaniei în perioada menționată, anilor de efervescentă corespunzându-le fie o lipsă aproape totală a înnobilitărilor, fie o creștere semnificativă a numărului lor. Se poate însă remarca și faptul că nu toate evenimentele majore din acest fragment de timp sunt marcate, pentru mediul românesc, de transformări sociale pe măsură, fie datorită faptului că informația de care dispunem este fragmentară, fie datorită altor explicații, al căror conținut ne scapă însă. Nu putem trece cu vederea faptul că momentul de apogeu al politicii prozelitiste (care poate fi suprapus, după cronologia istoriei ecleziastice, cu păstorirea primului episcop român reformat, Gheorghe de Sângeorz, și cu primii ani din cea a urmașului său, Pavel Tordași – deci aproximativ 1564-1571, iar după cronologia politică cu cea a domniei principelui Ioan Sigismund Zapolya – care se încheie și ea în anul 1571) nu pare a fi cu nimic reflectat în planul ierarhiei sociale, nici al celei laice, unde numărul înnobilitărilor este cantonat la nivelul minim, nici al celei ecleziastice, pentru care nu avem consemnată în această perioadă nici o înnobilitare. Desigur, aceasta nu exclude statutul de noblețe al episcopilor români reformați și a unei părți a enoriașilor lor, dar dovedește că la baza convertirii nu a stat, cel puțin în această perioadă a începuturilor noii forme de prozelitism, o motivație de ordin social-economic pe care să o putem numi, cu un cuvânt mai dur, *oportunism* - pentru cei înnobilați, respectiv *ademenire și/sau condiționare* – pentru promotorii prozelitismului.

Lucrurile nu par să stea altfel nici în cea de-a doua perioadă de apogeu a presiunii Reformei asupra românilor și anume cea a domniei principilor din familia Rákóczi (1630 – 1660), moment pentru care sugestivă în acest sens este atât statistica înnobilitărilor destinate mediului ecleziastic (numărul preoților înnobilați fiind minim), cât și cea a ierarhiei românești laice (impresionantele cifre ale înnobilitărilor din acești ani fiind de fapt în directă legătură cu evenimentele politice, în special cu cel al instaurării domniei lui Gheorghe Rákóczi I și cu pregătirile

pentru invadarea Poloniei de către Gheorghe Rákóczi II - eveniment care s-a reflectat și în politica de înnobilare din anii următori, când prezența otomană în spațiul Transilvaniei a generat multe acte de eroism din partea românilor, la acestea adăugându-se “credincioasele slujbe” depuse în serviciul principilor rivali ce-și disputau stăpânirea ardeleană în acele tragice vremuri).

O statistică a înnobیلărilor stabilită în funcție de deținătorul titlului princiar, în ultimă instanță promotorul politicii prozelitiste, care nu ar fi putut fi pusă în practică fără acordul șefului statului, ne prezintă următoarea situație:

Numele și perioada domniei	Total	Preoți
Ioan Sigismund Zápolya (15 sept. 1556 – 14 mart. 1571)	4	
Ștefan Báthory (25 mai 1571 – 1575)	13	1
Cristofor Báthory (1576 – 27 mai 1581)	29	3
Sigismund Báthory (mai 1581 – 1597; 20 aug. 1598 – mart. 1599; 3 febr. 1601 - 1602)	42	2
Maria Cristierna (18 apr. – 20 aug. 1598)	15	1
Andrei Báthory (30 mart. – 31 oct. 1599)	4	
Mihai Viteazul (1 nov. 1599 – sept. 1600; 1601)	3	
Ștefan Bocskai (21 febr. 1605 – 29 dec. 1606)	2	
Sigismund Rákóczi (8 febr. 1607 – 3 mart. 1608)	17	1
Gabriel Báthory (5 mart. 1608 – 27 oct. 1613)	78	8
Gabriel Bethlen (27 oct. 1613 – 15 nov. 1629)	102	8
Catherina de Brandenburg (16 nov. 1629 – 28 sept. 1630)	15	
Ștefan Bethlen (1630)	3	
Gheorghe Rákóczi I (1 dec. 1630 – 11 oct. 1648)	75	11
Suzana Lorántfi	38	1
Gheorghe Rákóczi II (11 oct. 1648 – 7 iun. 1660)	141	7
Francisc Redély (1657-1658)	3	
Acațiu Barcsai (23 aug. 1658 – 31 dec. 1660)	27	1
Ioan Kemény (1 ian. 1661 – 22 ian. 1662)	1	
Mihail Apafi (14 sept. 1661 – 15 apr. 1690)	447	67
Ana Bornemisza	53	10
Total	1112	121 = 10, 7 %

Numele care se evidențiază în mod deosebit aparțin principilor care au avut domnii de mai lungă durată sau au desfășurat o activitate politico-militară intensă. Trei dintre acestea ar trebui să rețină în mod deosebit atenția și anume Gabriel Bethlen, Gheorghe Rákóczi I și Mihail Apafi, cunoscuți în egală măsură și ca promotori ai prozelitismului religios. Ne putem întreba, dar statistica lui Pușcariu nu ne permite să descifrăm decât un posibil răspuns, cum s-a reflectat social

politica prozelitistă a acestor principii: au recompensat ei fiecare convertire în parte, sau au acordat doar unora statutul nobiliar pentru a-i cointeresa în procesul de convertire a celorlalți membri ai comunităților din care proveneau? Privind lucrurile din perspectivă economică, aplicarea primei variante nu ar fi fost deloc profitabilă, deoarece ar fi putut genera convertiri în masă. Desigur, spiritul conservator al mentalității acelor vremuri ar fi constituit o stavilă serioasă în calea unei astfel de transformări, dar documentele pe care le cunoaștem ne lasă să întrezărim, din perspectiva autorităților, o cu totul altă motivație pentru convertire decât bunăstarea materială, și anume lărgirea orizontului cultural (prin cartea tipărită în limba română) care avea să atragă ulterior, din convingere, o migrare a credincioșilor ortodocși spre Biserica reformată².

Un semn de întrebare îl ridică domnia lui Mihail Apafi, care s-a bucurat de mulți ani de liniște, dar în care constatăm o adevărată efervescență a înnobilărilor. Procentual vorbind, numărul actelor de nobilitate acordate de principe și de soția sa însumează 43,8 % din totalul înnobilărilor conferite în epoca Principatului autonom și 56,6 % din cele acordate preoților. Cu siguranță o mare parte din acestea sunt reconfirmări, dar nu s-a pus oare nici o condiție pentru acordarea lor? Vechea istoriografie românească, foarte conștientă de importanța elitei sociale în evoluția unui popor, a emis opinia că statutul nobiliar ar fi fost condiționat de apartenența la calvinism³. Această afirmație ar trebui să ne convingă de faptul că, în bună măsură, reconfirmările actelor de înnobilare din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, în special cele care nu au fost acordate în momente de criză politică, ar fi fost condiționate de o mărturisire a credinței calvine, a cărei realitate se pare că nu a fost însă consemnată în diplomele conferite, cel puțin nu în cele pe care le-am consultat noi. Nu am găsit însă vreo mențiune de acest gen nici în alte studii de specialitate. Cum nici vechea istoriografie nu și-a argumentat documentar afirmațiile, deși avea mai multe șanse să o poată face, considerăm că ar fi o exagerare să atribuim înnobilărilor respective în primul rând o astfel de motivație.

² Vezi în acest sens coreponența dintre superintendentul Geleji Katona István și Gheorghe Rákóczi I din toamna anului 1640 (la Ioan Lupaș, *Documente istorice transilvane*, vol. I, Cluj, 1940, p. 204-212). Intențiile superintendentului și-au găsit materializarea în sprijinul financiar acordat de principe la tipărirea cel puțin a unora dintre cărțile românești publicate la mijlocul secolului (cele trei *Catehisme calvine*, *Noul Testament* și *Psaltirea*).

³ "Făcutu-s-au și din români, unii, calvini, mai ales dintră neameși, că amintrilea cu totul era urgisiți, că atâta să puternicisă și să sălbătăcisă calvinii, cât nici pe ungurii cei de un neam cu sine, carii era catholici papistași, necum într-altă cinste, ci nici în țară bucurosu nu-i suferea, de nu vor lăpăda catholiciia și să se facă calvini, și nimic să nu poată moșteni" (Samuil Micu, *Istoriia besericească a Episcopiei românești din Ardeal*, în Idem, *Istoria românilor*, ediție princeps după manuscris de Ioan Chindriș, vol. II, București, 1995, p. 216). "Drept prințipii Ardealului cei de credință calvinească cu deadins era ca pre toți români Ardealului să-i poată răzvrăti cătră calvinie, totuși osebit s-au nevoit a abate pre nemeșii români cătră zisul eres. Pentru aceea. *afară de alte tehne* (s.n.), mai toate ținuturile, unde sînt mai deși nemeșii români, cum se vede în hrisovul din 10 octombrie 1643, le-au tras de supt ascultarea arhierueului celui românesc și le-au supus superintendentului celui calvinesc, măcar că și aceia ținea legea cea grecească ... De unde nu e mirare că nemeșii cei mai mari ai românilor, toți, din celălalt număr ai nemeșilor românești încă foarte mulți s-au alunecat la calvinie." (Petru Maior, *Istoria Besericei românilor*, Buda, 1813, p. 78-79).

Dacă ipoteza noastră este corectă, atunci a fost aplicată cu deosebire cea de-a doua modalitate de recompensare a convertirii și, în mod firesc, aceasta ar fi trebuit să fie destinată cu deosebire preoților, în special celor deținători ai unui grad de cultură mai ridicat care, prin învățătura răspândită de la amvon, erau în măsură să lumineze sufletele și să le atragă spre adevărurile profesate de Reformă. Constatăm însă că numărul preoților înnoșiți de cei trei principii zeloși susținători ai prozelitismului este foarte mic în comparație cu cel al laicilor, iar dacă disecăm și mai mult lucrurile, în măsura în care statistica lui Pușcariu o permite, încercând să aflăm motivațiile pentru care au fost înnoșiți acei preoți, vom constata că predomină de departe eroismul lor militar și nu preocupările confesionale, așa cum o demonstrează următorul tabel:

Totalul înnoșirilor și reconfirmărilor acordate preoților de principii Transilvaniei	121
Numărul preoților înnoșiți de principii Bethlen, Rákóczi I, Apafi și de soțiile lor	97
Merit cultural	7
Merit cultural și militar	10
Merit militar	43
Meritul nu a putut fi precizat	37

Calitatea de “merit militar” a fost stabilită pe baza descrierii blazoanelor și a menționării explicite a eroismului celor care au obținut armaliile, iar cea de “merit cultural și militar” o justificăm prin prezența pe steme a unei combinații de simboluri care atestă atât calitatea sacerdotală cât și pe cea militară a deținătorilor. “Meritul cultural” se referă la acele “servicii” intelectuale excepționale pentru acele timpuri, cum ar fi traducerea sau editarea cărților de cult, o activitate pastorală de excepție, calități cărturărești deosebite însușite prin frecventarea unei școli importante și, nu în ultimul rând, convertirea la calvinism. Desigur, în acest caz denumirea de “merit cultural” devine improprie dacă titlul nobiliar este acordat exclusiv pentru schimbarea confesiunii, fără a mai fi probate și alte calități profesionale ale candidatului, ceea ce este puțin probabil, în condițiile în care acesta, fiind preot, urma să se înregimenteze în politica prozelitistă și să depună, dacă nu depusese deja înainte de înnoșire, destul de mult zel pentru răspândirea învățăturilor calvine între enoriașii săi. Din păcate însă stereotipia textului armaliilor pe care le cunoaștem, la care nu este exclus să se adauge și stereotipia însemnelor heraldice, nu lasă să se întrevadă motivațiile reale pentru care au fost conferite. Ceea ce este sigur este doar faptul că beneficiarii lor nu s-au distins în mod obligatoriu pe câmpul de luptă. Din acest punct de vedere, este regretabil faptul că nu cunoaștem conținutul diplomei de înnoșire a preotului Ioan din Alămor, conferită de Gheorghe Rákóczi I la 16 martie 1643⁴, cu doar șapte luni înainte de confirmarea în scaunul vlădicesc a lui Simion Ștefan, act prin care

⁴ Ioan Cavalier de Pușcariu, *op. cit.*, vol. I, p. 55.

principele scotea de sub jurisdicția acestuia o serie de comunități între care și Alămorul⁵. Probabil că Samuil Micu a fost în posesia diplomei Alămoreanilor din moment ce a putut să afirme că “Unii din români, carii cu deadinsul au stătut de români ca să se calvinească, și nemeșug au căpătat pentru această nevoie a lor, cum întră alții sunt neameșii de la Alămor”⁶. Afirmția este deosebit de importantă. Pe de o parte, ea dovedește sinceritatea convertirii preotului din Alămor și contribuțiile sale la răspândirea învățăturilor reformate, pe de altă parte, singularitatea cazului său în contextul reprezentat de baza documentară a cercetării de față, ca de altfel și de cea a celor anterioare, dovedește că înnobilările de acest gen au fost foarte rare și că, deci, ele nu au stabilit traiectoria pe care în mod obligatoriu au trebuit să o urmeze toți cei care au beneficiat de acordarea titlului nobiliar.

De asemenea, fără să fie o regulă, alcătuirii statisticilor publicate de Pușcariu au menționat cazurile mai speciale, de genul blazoanelor pe care le-am integrat la rubrica meritelor culturale, ceea ce ne-ar permite să încadrăm la rubrica meritelor militare și cele 37 de înnobilări cărora nu le-a fost consemnată motivația. Am obține astfel un total de 80 înnobilări pentru eroism în război, adică o proporție de peste 80 % din totalul familiilor nobile de preoți. Situația nu trebuie să ne mire. Consemnările vremii amintesc cazuri în care clerici români au dat dovadă de o mare vitejie. Celebri în acest sens sunt preotul Gheorghe din Ciurila⁷, vlădica rămas anonim care a murit sub zidurile Sătmarului asediat de Basta⁸ și cel mai celebru mitropolit al secolului XVII, Sava Brancovici, acuzat de turci că era “ziua popă, iar noaptea dușman înarmat și stricător de pace”, în vremea protopopiatului său la Lipova⁹.

Din cele 10 consemnări de la rubrica meritelor culturale și militare cumulate, 4 sunt sigur reconfirmări acordate urmașilor războinici ai unor preoți cărturari. Blazoanele familiilor Pop de Alămor¹⁰, deja amintită, și Siman alias Papp (cu urmași răspândiți în mai multe sate maramureșene)¹¹ sunt deosebit de sugestive în acest sens: bătrânul preot, primul deținător al titlului nobiliar, este reprezentat cu o carte într-o mână și în cealaltă cu cheia bisericii, avându-l înaintea pe fiul său, cel

⁵ Vezi textul la Samuil Micu, *op. cit.*, p. 220-228.

⁶ *Ibidem*, p. 216.

⁷ Despre el în cronică lui Szalárdi, apud Ștefan Meteș, *Istoria bisericii românești din Transilvania*, vol. I. (Până la 1698), ediția a II-a, Sibiu, 1935, p. 474.

⁸ Episod narat de cronicarul Szamosközy, apud Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 184. Aceeași informație într-un alt manuscris al aceluiași cronicar: *Magyar nyelvű kortársi feljegyzések Erdély múltjából. Szamosközy István történetíró kézírata*, ed. Erzsébet E. Abaffy – Sándor Kozocsa, Budapest, 1991, p. 133-134: „1605. 16. Januári. Zakmar ostromlása s megh adasa. ... Egy Olah pispekis volt az varban, kinek vitezsgin mindniaian chiudalkoztak. Ez egy nagy, ket kezre valo nemet pallossal forgodot, es valamely fele chiapot, szamoson hullottak keze utan, giakran az hova el chiapot, hiaba nem chiapot. Vegre keozep arant talaltak altal lwni, es megh holt. Ez pispek itt Colosvarattis volt Bastalan, egy nagy haiu kiseded ember, ezwtös paczat visel vala.”

⁹ Apud Silviu Dragomir, *Fragmente din cronică lui Gheorghe Brancovici*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională din Cluj*, vol. II, 1923, p. 54.

¹⁰ Ioan Cavaler de Pușcariu, *op. cit.*, vol. I, p. 53 și 55 (diplomele de înnobilare sunt date 16 martie 1643 și 24 aprilie 1667).

¹¹ *Ibidem*, vol. I, p. 3 și 5 (diplomele sunt emise în 1593 și 1646).

recompensat cu reconfirmarea, reprezentat ca militar călare. Trebuie să presupunem oare că “serviciile credincioase” aduse de tată (în cazul preotului din Alămor acelea de răspândire a calvinismului între români) au fost considerate insuficient de meritorii pentru a asigura statutul nobiliar și descendenților, cum se întâmplă în toate celelalte cazuri, următoarea generație fiind nevoită să-și probeze din nou virtuțile, de această dată pe calea clasică, pentru a se menține în ierarhie? Sau este vorba de un eșec al misiunii prozelitiste, care a adus după sine, pe lângă reintegrarea comunității respective sub jurisdicția mitropolitului belgrădean – fapt probat documentar, și pierderea titlului nobiliar condiționat de o reală evanghelizare în spiritul învățăturilor calvine? Ori poate avem de-a face cu o simplă reconfirmare, acordată însă în spiritul remodelat al politicii prozelitiste din timpul domniei principele Mihail Apafi, care a îndreptat-o pe un făgaș mai tolerant, în care se permitea conviețuirea sub unica jurisdicție bălgrădeană a comunităților tradiționaliste cu cele care se adaptau la noul mesaj?

Un alt gen de evoluție îl constituie desprinderea din descendenții unui preot înnobilit pentru merit militar a unei ramuri al cărei întemeietor s-a remarcat prin merite culturale. Este cazul familiilor Pop de Domnin (Dománya)¹² și Pop de Bădăcin (Badacson)¹³, pe al căror blazon este reprezentat un bărbat ținând cartea în mână.

Alte 4 cazuri par a fi înnobilări propriu-zise, acordate unor persoane care s-au remarcat cu deosebire în ambele direcții, atât ca preoți cât și ca soldați. Blazoanele lor au reprezentări diverse, toate însă foarte sugestive: pe cele ale familiilor Papp de Vima Mică (Drágavilma)¹⁴ și Pap-Flora de Pogăcea (Pogácsfalva)¹⁵ se vede un bărbat ținând într-o mână sabia și în cealaltă o carte, pe cel al familiei Popa alias Pap sau Damian de Măgoaja (Hollomező)¹⁶ un preot îngenunchiat înaintea unei săbii, iar scutul familiei Popa alias Pap de Margina¹⁷ este împărțit în două câmpuri: pe unul este reprezentată o masă de altar cu un pocal de cuminecătură, pe celălalt un leu ținând lancea. Reprezentările heraldice amintite sugerează existența unei posibile clasificări a blazoanelor determinată de similitudinea motivațiilor pentru care erau acordate.

Pentru celelalte două înnobilări rămase avem o situație deosebit de delicată, și anume, dacă nu ar fi fost explicit menționate meritele militare, descrierea blazoanelor ne-ar fi îndemnat să le trecem la rubrica meritelor culturale exclusive, fapt care pune încă o dată în lumină adevărul procentajului stabilit în favoarea înnobilărilor pentru bravura pe câmpul de luptă a preoților români, dovedind că aceasta era cea mai sigură cale pentru a accede la rangul nobiliar în societatea românească a acelor vremuri. Este vorba de familiile Pop alias Petrișor de Șasa (Sásza)¹⁸, pe al cărui scut se vede un preot cu o cruce mare pe umăr ținând

¹² *Ibidem*, vol. I, p. 34 (diplome emise în 1628 și 25 septembrie 1684).

¹³ *Ibidem*, vol. I, p. 34 și 38 (diplome emise în 1628, 1674 și 1684).

¹⁴ *Ibidem*, vol. I, p. 29 (diplomă din 1663).

¹⁵ *Ibidem*, vol. I, p. 67 (diplomă din 20 septembrie 1666).

¹⁶ *Ibidem*, vol. II, p. 138 (diplomă din 16 septembrie 1672)

¹⁷ *Ibidem*, vol. II, p. 305 (diplomă din 1689).

¹⁸ *Ibidem*, vol. I, p. 30 și 94 (diplomă din 27 septembrie 1673).

în mâna dreaptă un condei de scris și, ca pentru a sublinia o dată în plus calitățile intelectuale de excepție ale celui înnoobilat, deasupra scutului a fost așezată o coroană din care iese o mână și o carte deschisă, în timp ce în textul diplomei beneficiarul titlului de noblețe este desemnat ca “ductor cohortium contra Tartaros et Turcas”, și de familia Ilea de Borgo¹⁹, pe al cărei scut albastru este reprezentat un preot cu scriptura în mână, dar textul diplomei afirmă că ea a fost acordată preotului Gavrilă Ilea și celor șase fii ai săi pentru strălucitele fapte de arme depuse în slujba principelui și țării, fapte pe care sunt gata a le dovedi și în viitor.

Dintre cele 7 înnoobilări consemnate la rubrica meritelor culturale exclusive cele mai celebre rămân actele din 6 februarie 1664²⁰ și 20 mai 1664²¹ destinate lui Gheorghe Pop din Daia și Ioan Zoba din Vinț. Despre nici unul dintre ei nu avem informații sigure anterioare acestor date, deși de acum încolo vor juca un rol deosebit de important în istoria ecleziastică și culturală a românilor ardeleni, remarcându-se atât în calitate de deținători ai unor funcții ecleziastice foarte importante, cât și ca promotori și susținători ai activității editoriale desfășurate în ultimele decenii ale secolului XVII. Diplomele lor de înnoobilare, al căror conținut este cunoscut în părțile esențiale, nu depășesc cu nimic granițele stereotipiilor de cancelarie: principele Mihail Apafi le acordă celor doi rangul nobiliar în virtutea recomandării făcute de sfătuitoarii săi și a fidelității și serviciilor deosebite de care au dat dovadă, fără ca acestea să fie menționate explicit. Blazonul ne vine și de această dată în ajutor. Cel al lui Gheorghe Pop are reprezentată pe un câmp albastru o mână scriind, iar cel al lui Ioan Zoba un vultur ținând în cioc o cruce dublă și scriind cu o pană într-o carte deschisă. Simboluri similare apar și pe blazoanele celorlalți beneficiari de titluri nobiliare consemnați la rubrica meritelor culturale. Niciunul însă nu ne este cunoscut din alte surse ca priceput mânăitor al condeiiului și nu avem nici o știre nici despre eventualele lor simpatii calvine, pentru a-i putea așeza alături de ei ca valoare. Ne putem întreba dacă nu se repetă și în aceste cazuri situația întâlnită la cele două înnoobilări discutate în paragraful anterior, și anume ca motivul real al înnoobilării să fie legat mai degrabă de o activitate militară decât de una intelectuală. Desigur, nu facem această afirmație pentru a sugera că între clericii români oamenii învățați erau rarissimi. Rămâne însă un mister deocamdată faptul că intelectuali de valoarea traducătorilor *Noului Testament* și *Psaltirii* tipărite la mijlocul secolului XVII nu par să fi fost recompensați cu această dovadă de recunoaștere a “credincioaselor slujbe” îndeplinite, în fapt, la solicitarea autorităților înseși. Dimpotrivă, tocmai pentru acei ani numărul profeților înnoobiți este extrem de redus, iar dintre aceștia doar doi

¹⁹ *Ibidem*, vol. I, p. 99 (diplomă din 19 februarie 1682).

²⁰ *Ibidem*, vol. I, p. 51 și vol. II, p. 283.

²¹ *Ibidem*, vol. II, p. 303. Pușcariu intuiește doar nobilitatea preotului român din Vinț de Jos, fără să cunoască diploma de înnoobilare, publicată abia în 1928 de Ioan Lupaș, în vol. I din seria *Studii, conferințe și comunicări istorice*, București, p. 195-197. La data la care Pușcariu a solicitat conscrierea nobililor români familia Zoba din Vinț nu mai avea moștenitori (vezi pentru descendența acesteia studiul semnat de Gabriela Mircea și Ioan Mircea, *Consemnări referitoare la o descendență a lui Ioan Zoba din Vinț: Brândușa Zoba*, în vol. *Spiritualitate transilvană și istorie europeană*, editori Iacob Mârza și Ana Dumitran, Alba Iulia, 1999, p. 445-448).

sunt recompensați, presupunem, pentru merite culturale: Pap de Supuru de Sus (Felső-Szopor), pe al cărui blazon se vede un preot ținând o carte în mâini²², și “Ioannes Muntyan de Fűzes (Stupini – n.n.), pro educatione prolium miserae nationis valachicae”²³, acesta din urmă părănd a fi mai degrabă un laic, ceea ce, evident, nu-i umbrește cu nimic meritele câștigate. Într-o situație similară se află Sztoja de Ciugud (Csüged)²⁴, pe al cărui scut este reprezentat un bărbat îmbrăcat în haine de culoare violetă, ținând în mână o carte și un ștergar. În aceiași ani Ioan Literat din Mândra (Mundra)²⁵, interpret de limbă maghiară al principelui Gheorghe Ștefan al Moldovei, înnobilit probabil de Suzana Lorántffy la 24 aprilie 1654, primea confirmarea titlului de noblețe de la Gheorghe Rákóczi II la 27 februarie 1656, ceea ce face cu atât mai ciudată lipsa gesturilor similare pentru sârguincioșii traducători ai cărților românești amintite. Desigur, nu este obligatoriu ca ele să fi lipsit, nu este exclus ca actele în cauză să fi dispărut datorită stingerii descendenței, este încă posibilă descoperirea lor în fondurile documentare necercetate, sau poate stereotipia documentelor ne împiedicăm să-i recunoaștem între cei ale căror nume au fost pomenite deja, aici sau în alte studii de specialitate, astfel încât o concluzie în această problemă nu este recomandată în momentul de față. Am sperat să-l putem identifica pe unul dintre ei în persoana lui Ioan Zoba, la rândul său traducător, editor și întemeietor de tipografie, dar lipsa oricărui indiciu în ceea ce privește vârsta sa precum și înnobilarea târzie în raport cu anii în care au fost tipărite *Noul Testament și Psaltirea* pot fi considerate probe decisive împotriva implicării sale în activitatea editorială de la mijlocul secolului XVII.

La fel de hazardantă ar putea fi privită și opinia că cel puțin unii dintre cei care au beneficiat de titlul de noblețe au urmat cursurile academiei bethleniene sau pe cele ale colegiului báthorian care a precedat-o²⁶, calitatea pregătirii lor justificând astfel înnobilarea. Ne-am permis să facem această afirmație pornind de la presupunerea că în spatele numelui Dályai György, atribuit unuia din cei nouăzeci și doi ai cancelariei princiare care funcționau în martie 1664²⁷, s-ar putea afla, de fapt, Gheorghe din Daia cel înnobilit cu o lună mai înainte, funcția sacerdotală îndeplinită în mediul românesc nefiind incompatibilă cu una laică, fie ea și de scrib

²² Ioan Pușcariu, *op. cit.*, vol. I, p. 91 (diplomă din 15 aprilie 1648).

²³ *Ibidem*, vol. I, p. 83 (diplomă din 25 martie 1654).

²⁴ *Ibidem*, vol. I, p. 52 (diplomă din 14 februarie 1649).

²⁵ *Ibidem*, vol. II, p. 213 (diplome din 24 aprilie 1654 și 27 februarie 1656). Vezi Susana Andea, *Din relațiile Transilvaniei cu Moldova și Țara Românească în sec. al XVII-lea*, Cluj-Napoca, 1997, p. 52-54 și 96.

²⁶ Fără a fi probată documentar dar devenind ea însăși o probă documentară prin faptul că aparține unuia dintre cei mai sârguincioși și serioși istorici maghiari ai secolului XVIII, prezența românilor între studioșii celei mai importante școli din Transilvania a fost semnalată pentru prima dată de Bod Péter în lucrarea sa *Brevis Valachorum Transylvaniam incolentium Historia*. În fragmentul publicat de Timotei Cipariu în *Archivul pentru filologia și istoria*, Blaj, nr. XXXIII, 15 martie 1870, p. 655, găsim următoarea mențiune: “Gabriel vero Bethlen quanta sollicitudine salutem populorum sibi subjectorum promovere studuit, nemo, qui acta eius novit, ignorare potest. Non paucos in scholis erectionis indolis adolescentes Valachos curavit diligenter institui, quos tandem ad verbi divini praedicationem ministros illis daret.”

²⁷ Vezi Szilágyi Sándor, *Monumenta Comititalia Regni Transylvaniae*, vol. XIII, Budapest, 1888, p. 318.

în cancelaria princiară, personajul în cauză rămânând până la sfârșit un protejat al autorităților. Un alt impuls pentru emiterea ipotezei înnobilării în urma absolvirii merituoase a cursurilor școlii superioare albauliene ne-a fost dat de prezența într-o listă de inventar a unor documente aparținând parohiei reformate din Alba Iulia a consemnării despre o "Havasali Pal Uram Ratioja", toate cele 45 de documente menționate în lista respectivă referindu-se la problemele pe care le-a avut în a doua jumătate a secolului al XVII-lea academia bethleniană. Havasali Suciul Pal, cum semnează el însuși, este una dintre cele mai importante personalități care au activat în preajma Mitropoliei românești a Bălgradului în cea de-a doua jumătate a secolului XVII, el fiind, conform informațiilor oferite de *Zaconicul Mitropoliei*²⁸, unul dintre membrii grupului de "titori și jurați" numiți spre administrarea averilor acesteia, precum și unul dintre militorii respectivei instituții, după cum o atestă însemnările de pe cărțile pe care le-a donat centrului ecleziastic bălgrădean²⁹. Din păcate fondul documentar menționat nu mai conține astăzi și textul propriu-zis al documentului amintit, text care ar fi putut face cu adevărat lumină în chestiunea implicării sale în problemele academiei bethleniene, posibil și în aceea a participării românilor la cursurile organizate în incinta acesteia.

Toate considerațiile care au putut fi formulate până acum referitor la motivațiile înnobilării nu au pus în lumină vreo legătură mai strânsă sau mai evidentă cu politica prozelitistă reformată. Nici nu o exclud însă, în măsura în care ea a putut rămâne neconsemnată documentar sau în cazul în care convertirea - însoțită însă și de alte merite - a beneficiarului titlului de noblețe a fost un gest făcut din convingere, în urma unei reale crize spirituale, gest rămas însă și el neconsemnat scriptic. Ceea ce ne spun sursele consultate se rezumă la înnobilarea văzută ca recompensă pentru jertfa pe câmpul de luptă și pentru calitățile intelectuale probate de beneficiari. În condițiile unui stat calvin cu tendințe spre absolutism, cel puțin în anumite momente din existența sa, nu vedem de ce ar fi fost lăsată neconsemnată în diploma prin care era conferit sau recunoscut titlul nobiliar o condiție atât de importantă a acordării sau păstrării sale cum era aceea a apartenenței confesionale, la fel cum s-a întâmplat uneori în epoca anterioară, dominată de prozelitismul catolic promovat de regii apostolici ai Ungariei. Aceasta nu înseamnă că dorința manifestată de autoritățile statului transilvan de convertire a românilor la Reformă nu era sinceră. Ba da, doar că ea nu avea și o conotație socială expresă. Existau destui maghiari calvini cu statut de iobagi sau țărani liberi. Cu aceștia ar fi fost firesc să înceapă procesul de înnobilare, căci ei nu au ezitat la fel de mult ca românii în schimbarea confesiunii. Apoi, în ceea ce îi privește pe preoți, de a căror convertire era legată speranța răspândirii generale a Reformei

²⁸ Informația se află în partea introductivă a *Zaconicului*, publicat de Timotei Cipariu în *Acte și fragmente latine românești*. Blaj, 1855, p. 257. O reproducere a textului în cauză se mai poate consulta la Ana Dumitran, *Câteva considerații pe marginea unui manuscris ardelean din secolul XVII: Zaconicul Mitropoliei Bălgradului*, în *Annales Universitatis Apulensis*, vol. I, 1997, p. 51.

²⁹ Vezi Florian Dudaș, *Carte veche românească în Bihor. Sec. XVI-XVII [catalog]*, Oradea, 1977, p. 72-73 și Idem, *Memoria vechilor cărți românești. Însemnări de demult*, Oradea, 1990, p. 41.

între români, ar fi fost mult mai simplu să se decreteze eliberarea lor din iobăgie³⁰, în locul reînnoirilor fără prea mult ecou ale unor scutiri de prestații care aveau în vedere doar obligațiile datorate principelui³¹. Nu au fost însoțite de un act de înnobilitare nici măcar convertirile făcute pe față de preoți care au beneficiat altfel de pe urma acestui gest, fie sub aspect economic³², fie prin numirea în funcția

³⁰ Gestul acesta a fost făcut, Dieta întrunită la Alba Iulia între 20-27 iulie 1600 legiferându-l prin articolul 24 (vezi textul la Szilágyi Sándor, *op. cit.*, vol. IV, p. 527), cu siguranță sub preșunea exercitată de Mihai Viteazul. Documentul emis de Gabriel Báthory la Alba Iulia în 9 iunie 1609 are un conținut asemănător (vezi textul la Timotei Cipariu, *Archivum...*, nr. XXVIII, 15 sept. 1869, p. 550), dar, după cum rezultă din documentele ulterioare de întărire a scutirilor preoțimii, nici una din aceste hotărâri nu a fost respectată și, ceea ce este mai important, ele nu au intrat în componența *Constituțiilor Aprobate*.

³¹ Vezi pentru această problemă Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 209, 221, 272-273, 278, 289, 547, 464-466, cu trimiterile la sursele documentare.

³² Interesant sub acest aspect este documentul emis la Beiuș în 15 ianuarie 1608 de principele Sigismund Rákóczi pentru "Reverendus vero Michaël, concionator ecclesiae possessionis valachalis Vajdafalva nuncupatae, non ita pridem errori Graecorum sive schismaticorum renunciasset, orthodoxaeque religioni sponte et libere se addixisset". Pentru el și pentru ceilalți preoți români trecuți deja sau care urmau să treacă la calvinism se prevedea de asemenea: "vel vero electionis Episcoporum, Seniorum, et quorumlibet graduum ecclesiasticorum, impedire, turbare et molestare, aut vero eosdem ad contributionem censuum, taxarum tum ordinarium tum extraordinarium, subsidiisque et lucri camerae nostrae solutionem, item decimarum, nonarum, et quarumlibet datiarum pensionem, servitorumque quorumlibet, plebeorum et civilium, domino terrestri, ut antea solebant, quovis modo solvere, et depromere, nequaquam praesumatis, aut sitis ausi modo aliquali, quia eosdem ritibus, legibus, consuetudinibus, gratiis, et privilegiis antefatarum ecclesiarum orthodoxarum hungaricum frui et gaudere permittere successivi semper temporibus modis omnibus debeatis, ac teneamini." (Timotei Cipariu, *op. cit.*, nr. XXXI, 1 ianuarie 1870, p. 609-610). De remarcat în primul rând că acest document nu este nici pe departe o diplomă de înnobilitare și nici nu este adresat unei persoane înnobilitate anterior, deși scutirile acordate lui Mihail din Voievodenii Mari (Vaidafalva) sunt, în parte, similare cu cele enumerate în mod obișnuit în diplomele nobilitare. Pentru a se vedea în mod explicit diferența, reproducem textul similar din diploma dată preotului Gheorghe Pop din Daia și fratelui său, Ladislau, în care principele, adresându-se funcționarilor săi, solicită următoarele: "quatenus Vos quoque a modo deinceps successivis semper temporibus dictam domum, aliasque haereditates, terras arabiles, vineas, generaliter omnes allodiaturas jam praenominatas, exemptas, supportatas, libertatas, et nobilitatas in perpetuum habere debeatis, et teneamini, neque eosdem Georgium, et Ladislaum Pap, ad aliquam Censuum, taxarum, et contributionum nostrarum tam ordinarium, quam extraordinarium, subsidiique et lucri Camerae nostrae Solutione, servitorum quorumlibet plebeorum, et civilium exhibitionem, onerum ignobilium supportatione, item decimarum, nonarum, capetiarum, quartarum, quintarum, in rationem Fiscii nostri quotannis provenire debentem pensionem, hospitiumque in praedictam ipsorum Domum receptionem cogere, et compellere, aut propterea eosdem in Personis, rebusque et bonis ipsorum quibusvis impedire, turbare, molestare, seu quovis modo damnificare praesumatis, vel sitis ausi modo aliquali." (reconfirmare din 17 aprilie 1718 la Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia, nr. inv. Doc. 3182). În acest fel, onorurile, libertățile și privilegiile preoților calvini maghiari (care nu se suprapun neapărat peste cele derivate din statutul nobiliar, căci nici preoții respectivi nu erau toți nobili) transferate și asupra preoților români calvini trebuie înțelese doar ca elemente de natură economică și nu socială, iar în virtutea actului emis la 17 februarie 1614 de Gabriel Bethlen, prin care preoții români din comitatele Bihor, Crasna și Solnocul de Mijloc primesc drepturi egale cu ale preoților maghiari calvini (apud Ștefan Meteș, *op. cit.*, p. 248, nota 4), se impune concluzia că scutirile enumerate în diploma lui Mihail din Voievodenii Mari (Vaidafalva) se referă tot numai la comitatele din Partium, nefiind un act cu valoare generală pentru întreg Principatul. De asemenea, în virtutea hotărârii sinodului calvin de la Debrecen din 9 iunie 1630, prin care urmau să fie pedepsiți acei preoți români care aderaseră la Reformă doar "sub pretextu

protopopială direct de principe, evident pe baza unor condiții pe care urmau să le îndeplinească și care aveau într-adevăr rol de reformare a bisericii românești³³. A nu se confunda însă aceste acte, date în egală măsură din mila princiară, cu actele de înnobilare, nici măcar în cazul în care adresanții lor erau deja nobili; căci nu calitatea nobiliară le era recunoscută, ci aceea de membri ai unei ierarhii ecleziastice.

Un alt aspect, prea ușor trecut cu vederea până acum, îl constituie modul diferit de acțiune a Dietei în raport cu politica prozelitistă promovată de principi și de superintendenții Bisericii reformate maghiare. Recompensa pentru convertire, acordată sub forma scutirilor de dări, a trezit în mod firesc protestul nobilimii. Nu este exclus ca la această reacție să fi contribuit și surplusul de preoți, situație întâlnită în cea mai mare parte a comunităților românești, nefiind un secret pentru nimeni nici sumara pregătire a clerului valah, nici disprețul “recepților” față de confesiunea “schismatică” a românilor și, probabil, nici interesul unora de a obține actul de hirotonire dacă acesta se putea asocia cu un minim beneficiu material. Rămâne însă ca o dovadă de netăgăduit faptul că, în opinia Dietei, convertirea spirituală nu se poate asocia în nici un chip cu promovarea în ierarhia socială. Astfel, după ce, în prealabil, prin articolul 2 din hotărârile luate la Alba Iulia între 1-30 octombrie 1678, Dieta a cerut grecilor și preoților români nobili să prezinte spre verificare armaliile, specificând ca, pe viitor, “să nu mai fie înnobițați și sub nici o formă sau pretext bunuri și moșteniri să nu poată cumpăra sau deține”³⁴, și constatând, în sesiunea din 12 ianuarie 1680 ținută la Sighișoara, că “hotărârile țării încă nu au fost luate în seamă”, a solicitat cu acest prilej principelui să accepte ca privilegiile valahilor, popilor valahi și ale grecilor să fie anulate³⁵. Principele Mihail Apafi nu a respectat hotărârea Dietei, el și soția sa continuând să acorde și să întărească diplome nobilitare pe seama românilor într-un număr considerabil. Gestul Dietei nu este însă, prin aceasta, mai puțin semnificativ, el ilustrând, pe de o parte, realitatea faptului că înnobilarea a fost acordată în primul rând pentru meritul militar și, pe de altă parte, confirmând concluzia formulată mai sus, conform căreia atragerea la Reformă - un obiectiv spiritual, urma să se facă în primul rând prin mijloace de natură spirituală. Și dacă, totuși, au fost cazuri când înnobilarea a însoțit convertirea la Reformă, nu convertirea propriu-zisă a fost recompensată ci serviciile ulterioare aduse în folosul cauzei prozelitiste.

Rămâne deci să acceptăm că nu a existat o politică propriu-zisă a înnobilărilor, înțelegând ca o parte componentă a politicii prozelitiste promovate de autoritățile statului calvin ardelean, ci diplomele nobiliare au fost acordate în baza unei justificări ce proba eroismul sau calitățile intelectuale ale destinatarilor, însăși

religionis libertatem venantur” (apud *Ibidem*, p. 249, nota 1), scutirile economice amintite trebuie privite doar ca titlu viager și ca un gest venit exclusiv din mila princiară, Biserica reformată netolerându-le și nerecomandându-le decât în măsura în care erau asociate cu o convertire sinceră și o însușire reală a specificului noii confesiuni.

³³ Astfel de numiri în funcția protopopială sau episcopală au fost publicate de Ioan Lupuș în *Documente...*, p. 213-217, 235-238, 238-241.

³⁴ Szilágyi Sándor, *op. cit.*, vol. XVI, p. 606.

³⁵ *Ibidem*, vol. XVII, p. 77.

lipsa acestei conotații social-economice din programul prozelitist conducând, în ultimă instanță, la refuzul manifestat de români de a rămâne în “unire” cu Biserica reformată maghiară în momentul în care autoritățile habsburgice și reprezentanții Bisericii romano-catolice au înțeles să introducă în propriul lor program de convertire și acest gen de motivații. Nu vrem să afirmăm cu aceasta că unirea cu Biserica Romei a fost un simplu calcul economic făcut de preoții ardeleni, dar prezența în cea de a doua diplomă leopoldină a unirii religioase din 1701 a celui celebru articol 3 care asigura românilor uniți șansa accederii în ierarhia socială, articol care a constituit unul dintre punctele-forțe ale luptei naționale inaugurate de episcopul Inochentie Micu, dovedește că elementul social-economic luase proporții serioase în planurile politice ale românilor la sfârșitul secolului al XVII-lea, lucru firesc într-o vreme în care înnobilarea era aproape singura cale de constituire a unei elite cu pretenția de a fi reprezentativă într-o entitate politico-statală atât de bine structurată de sistemul celor trei națiuni privilegiate și al celor patru religii recepte.

Die Adelung der Rumänen in der Epoche des autonomen Prinzipats Siebenbürgen und seine religiösen Bedeutungen (Zusammenfassung)

Die vorliegende Analyse geht von einer vorher in der Historiographie geäußerte Idee voraus, daß die Adelung neben der Verfolgung eine der Bekehrungsmethoden war, die in Siebenbürgen ab Mitte des XVI-ten Jh. bis Ende des XVII-ten Jh. praktiziert wurde, um die orthodoxen Rumänen an der Calvinistischen Reformation heranzuziehen. Die Nachforschung erfolgte auf Grund eines Musters von 1141 Adelungsdiplomen und ihrer Bestätigung, wobei man feststellte, daß nur 11, 9 % davon den Priestern verlieht wurden. Dabei nahm man an, daß die Priester die wichtigsten Vorkämpfer in der Bekehrungsaktion der Gläubigen waren. Es wurden mehr als 80 % der Priester in den Adelstand erhoben aber für die militärische Verdienste und die anderen für die bemerkenswerte kulturelle Tätigkeit. Also kann man die Schlußfolgerung ziehen, daß eigentlich keine Adelungspolitik, verstanden als Bestandteil der proselitistischen Politik, die zwischen den Rumänen von Seite der Behörde des siebenbürgischen kalvinistischen Staat gefördert wurde, existierte.

(Übersetzt von Valentin Todescu)